

Rahvast ja rahvalähedusest

LL.M. Hent Kalmo

õiguskantsleri nõuniku kt

1. Rahvalähedust ei tohiks mõista kitsalt põhimõttena, et otsused peab langetama võimalikult lähedal rahvale ning võimalusel otsedemokraatia vormis. Pigem sobib rahvalähedust käsitada põhimõttena, mis esitab nõudmisi otsuste langetamise viisile.
2. Peamine probleem ei seisne kõigi institutsioonide allutamises valimiste või referendumite teel ilmnevale „rahva tahtele”, vaid selles, kuidas leida sobivad institutsionaalsed vormid, mis tagaksid võimu teostamise erapooletult, põhjendatult ja läbipaistvalt – neis omadustes väljendub samuti võimu „rahvalähedus”.

Niisuguse lähenemise ellurakendumist võib kirjeldada nelja vaatenurga abil:

3. Rahvasuveräänsus on tervele põhiseadusele laienev tõlgenduspõhimõte, mis seab riigorganite pädevuse ja rolli sisustamisel aluseks väite, et riigorganid, sh Riigikogu, teostavad võõrast võimu. Selles mõttes ei ole rahvas riigorgan (Riigikontrolli kaasus).
4. Riigikogu roll on viia ellu parlamentaarse demokraatia põhimõte. Sellega kaasneb kohustus (st mitte ainult õigus) kontrollida täitevvõimu tegevust, samuti kohustus otsustada riigielu kõige olulisemad küsimused avalikult täiskogus (ESM-i ratifitseerimisseaduse kaasus).
5. Rahvasuveräänsus teostub ka iseseisvate halduskandjate ja teiste institutsioonide kaudu, mis ei sobi hästi klassikalisse legitimeerimisketti rahvas – parlament – valitsus.
6. Rahvaläheduse eesmärk nõuab võimu teostajate asendatavust. See kaalutus ajendab püstitama küsimuse poliitilisest konkurentsist.